

THE
Quality's
TM

Jaargang 14, nummer 5 mei/juni 1997. Prijs f 8,95/ Bfrs. 180

Het complete audio- en muziekmagazine

HOMESTUDIO

Xanadu luidsprekers: Internationaal geluid van eigen bodem

Onkyo's Super Subtopper TX-DS838

Hart-test:
Thomson DVD-speler

Test: Lorelei van Etiënne
Test: Sony CDP-XA30ES

Test: Philips 24PW9502/12
Test: Cable Talk

• DE MUZIEKGIDS: O.A. LEONARD BERNSTEIN

Xanadu luidsprekers

Internationaal geluid van eigen bodem

Zoals we zelf al zo vaak verhaalden tegenover vrienden en kennissen, heb je de hifi-microbe meestal al jong te pakken om er vervolgens nooit meer vanaf te komen. Je krijgt er nooit genoeg van en als het effe kan, maak je er je beroep van. Voor Age H. van der Woud, de bezieler van het nog jonge Nederlandse Xanadu, verliep het niet anders.

Dit jaar staan Age H. van der Woud en zijn Xanadu al 5 jaar op eigen benen. Het programma loopt over een brede prijschaal van 700 tot 6000 gulden per stuk en de internationale doorbraak kan niet lang meer uitblijven.

Een belangrijk aspect in het Xanadu verhaal is de realiteitszin waarmee deze producten ontstaan. Xanadu luidsprekers worden ontwikkeld om goed te presteren in de "gemiddelde Nederlandse huiskamer", vertelde ons een aanstekelijk enthousiaste Age H. van der Woud. Ze zijn dus compact (bescheiden "footprint") en bieden een vol geluid - ook bij laagweergaveniveau - en zijn nauwelijks kritisch tegenover de gebruikte stuurapparatuur, zodat ze eventueel ook in aanmerking komen als upgrader van een doorsnee midi- of minisysteem.

De Xanadu-koper is iemand die na zijn dagtaak graag wat wil ontspannen bij zijn favoriete muziek, zonder dat daarvoor allerhande toestanden nodig zijn. Plezier beleven aan de muziekbeluistering, simpelweg genieten, dat is waar het allemaal om te doen is. Xanadu zoekt zijn kwaliteiten in de eenvoud. Wat ons betreft, een gezonder uitgangsbasis!

HYBRIDE TUBE

Dick Slagman is voor Age H. van der Woud de grote leermeester. Zij werken wat de ontwerpen betreft in zeer nauw overleg. Reeds in de

jaren vijftig ontwierp Dick Slagman de hybride tube. Het betreft een open systeem dat zo geconcipeerd is dat de woofer ook zeer lage frequenties vervormingsvrij kan voortbrengen. Het principe combineert een transmissielijn met exact bepaalde lengte en een basreflexpoort.

Een traditionele transmissielijnconstructie accentueert nadrukkelijk de gekozen afstemfrequentie en de oneven harmonischen van deze frequentie. Om dit onevenwicht te bestrijden wordt dempend materiaal in de pijp gestopt, met evenwel een drastisch rendementsverlies als ongewenste bijwerking. De luidspreker zit aan het begin van de pijp gemonteerd.

De hybride tube zoals Xanadu die toepast beschikt over een taps toelopende pijp waarin de woofer op een precies bepaalde plaats zit ingeplant. Door het uitgekiende verloop van de pijp komt het gebruik van dempend materiaal bijna te vervallen. De pijp werkt bovendien over een veel breder frequentiebereik en hardnekkige kastresonanties worden grotendeels geëlimineerd doordat er geen parallelle wanden voorkomen. Xanadu beschikt over een eigen computersimulatieprogramma om het gedrag van de woofer in de hybride tube te onderzoeken.

EEN ELEGANTE VERSCHIJNING

De DS14 AL NF zuilluidspreker behoort tot de Xanadu "non-ferro" reeks en is reeds aan de derde generatie toe. We kunnen dan ook stellen dat dit bijzonder elegant ogende model is uitgegroeid tot een klassieker. De slanke compacte bouw - 90 x 17 x 25 cm - en de zeer verzorgde hoogglanslak dragen ongetwijfeld bij tot een probleemloze acceptatie in om het even welk interieur.

De kast is uit 18 mm dikke MDF platen vervaardigd, die via een computergestuurde zaagtafel worden verwerkt. Het oppervlak wordt rondom behandeld met liefst zeven laklagen, waarvan vijf kleurlagen. De standaard lakwaliteit is een hoogglans, naar keuze leverbaar (bordeaux)rood, zwart, zilvergrijs,

De DS14 AL NF zuilluidspreker behoort tot de Xanadu "non-ferro" reeks en is reeds aan de derde generatie toe (foto: Fotostudio Woning).

blauw, donkergrijs metalliek en wit. Satijnlak is voordeliger en leverbaar in rood, zwart en wit. Op verzoek en tegen meerprijs kunnen ook specifieke kleuren aangeleverd worden of is echt houtfineer mogelijk. Xanadu levert zijn producten met speciaal niet krassend poetsdoek, ontleend aan de auto-industrie. Het luidsprekerdoek zit op een 12 mm stevig houten raam gespannen, dat met vier kunststofpennen in het front van de kast vastklikt. We stelden al dat de DS14 AL NF in de "non-ferro" reeks thuishoort, wat verwijst naar het gebruik van een woofer met aluminium conus

in dit 2-weg ontwerp. Het betreft een 14 cm exemplaar met faseplug, "made in Norway" (SEAS), stevig in de kast verankerd met 35 mm lange bouten. Aluminium is een materiaal met zeer hoge stijfheid (groter dan papier of kunststof) en biedt bovendien een geringe massa (gelijk of kleiner dan papier of kunststof), zodat voldaan wordt aan de ideale basiseigenschappen voor een woofermembraan. De relatief smalle surround is bijzonder soepel. Een in verhouding tot de conusdiameter lange lineaire uitslag, garandeert een flinke luchtverplaatsing. De faseplug dient om

de klankuitstraling beter te richten, wat hier gezien het vrij brede werkingsgebied van de luidspreker, een begrijpelijke keuze is. Het chassis is uit harde kunststof en Xanadu voegt een dichtingsring in tussen luidsprekercomponent en kast.

De tweeter is van Frans origine (Focal) en toont een omgekeerde 30 mm dome uit titaniumoxyde. De keuze werd grotendeels bepaald door het op de woofer aansluitend klankkarakter als gevolg van de metalen membranen. Over de koepelmembraan loopt een zeer fijne brug met in het centrum een minuscuul akoestisch lensje.

De woofer zit bovenaan en staat in dezelfde verticale as als de tweeter. Het woofercompartiment is inwendig rijkelijk van dempingsmateriaal voorzien. De transmissielijn is enkel gevouwen en mondt uit in een hoornvormige trechter helemaal onderaan het kastfront.

De interne bedrading van deze Xanadu zuil is zeer verzorgd. Er wordt 2,5 mm² OFC bekabeling gebruikt voor beide luidsprekercomponenten, die direct op de aansluitlippen gesoldeerd werd. Het crossover zorgt in combinatie met het akoestisch verloop van de woofer en de kastconstructie voor een 24 dB/octaaf filtering. Het scheidingfilter, opgebouwd rond luchtspoelen en foliecondensatoren, zorgt voor de nodige fase- en impedantiecorrecties. De eigenlijke belastingsimpedantie naar de sturende versterker toe is met 5 Ohm eerder ongewoon, maar zakt nooit onder 4,2 Ohm (3,3 kHz) zodat geen enkele hedendaagse versterker hier hinder kan ondervinden. Optioneel kan de DS14 AL NF geleverd worden met verzwakkingschakelaar voor het hoog (-1/-2 dB > 2 kHz; f 25,-).

Xanadu voorziet de DS14 AL NF van aansluitingen voor bi-wiring of zelfs bi-amping. De vergulde schroefdoppen laten het gebruik van banaanstekkers, blanke luidsprekerdraad (tot 8 mm²) of kabelvorken toe.

Elke box is vergezeld van een meetrapport, waarop frequentie- en impedantiecurve zijn af te lezen. De "non-ferro" modellen zijn tegen meerprijs leverbaar met magnetische afscherming, waardoor ze gebruikt kunnen worden in home-theateropstellingen.

ZILVEREN SYMFONIE

De AW11 AL NF is eigenlijk het kleine broertje van de hierboven beschreven DS14 AL NF. Hij ver-

scheen bij ons in zilvergrijze hoogglanslak, wat hem een bijzondere uitstraling verschaft. Het gaat hier om een zeer compacte 2-weg "boekenplankluidspreker", waarvan iedereen onderhand wel weet dat je hem vooral niet in die boekenplank moet neerploffen, maar best voorziet van een stabiele luidsprekervoet. Age H. van der Woud bracht ons een stel loodzware Apollo stands mee, 60 cm hoog en standaard voorzien van fijne, 30 mm lange spikes. Een nog zeer sympathiek geprijsde oplossing. De kast oogt vrij massief (blokkig) - 40 x 21 x 30 cm - maar de fijn schuin geslepen vlakjes aan de wandnaden zorgen voor een elegant detail. Op het eerste zicht vinden we hier dezelfde luidsprekers terug, doch in de praktijk blijkt de woofer - opnieuw met aluminium conus en faseplug - aangepast aan de kleinere kastconstructie. Deze kan immers geen volledige hybride tube meer bevatten, zodat een afgeleide constructie - nog steeds met gevouwen pijp - wordt toegepast. De poort zit nu aan de achterkant en kan met een bijgeleverd schuimstuk worden afgedicht om de laagweergave naar eigen smaak te beïnvloeden.

Het aansluitpaneel is voorzien van vergulde schroefdoppen voor het opnemen van 4 mm banaanpluggen of blanke draad tot 6 mm². Ook hier ziet het er intern perfect verzorgd uit. We vonden verstevigingsschotten, de degelijke 2,5 mm² OFC bedrading en een verzorgd crossover. De componenten van dat filter (Intertechnik) zitten trouwens op een houten plank gelijmd en alle verbindingen zijn rechtstreeks gesoldeerd, zonder tussenkomst van printbanen. Waar nodig geacht, werd ook de luidsprekerbedrading vastgelijmd.

Age H. van der Woud wees erop dat deze modellen speciaal ontworpen werden om ook 's avonds laat bij rustig weergaveniveau te kunnen genieten van een volledig klankbeeld, zonder burens of slapende kinderen te hinderen.

EXCLUSIEVE NIEUWKOMER

De AW11 Reference is nieuw in het Xanadu programma en heeft identieke afmetingen als de hoger vermelde AW11 AL NF. Optisch valt hij op door het bijzonder karaktervol getekende front. De hier toegepaste Excell (by SEAS) woofer maakt gebruik van een magnesium conus. Er is een bijzonder zware, verkoperde magneetstructuur aangebracht op het chassis. De kope-

ren faseplug draagt tevens bij tot een betere warmtegeleiding voor de spreekspoel/spreekspoel-drager, waardoor de belastbaarheid hoger komt te liggen.

De tweeter heeft nog steeds een omgekeerde dome, maar is nu niet langer oxyde-gecoat, om een perfecte aansluiting te verkrijgen met het klankpatroon van de woofer. Ook hier zit alle interne bedrading direct en stevig op de componenten gesoldeerd. De filtering werd verder verfijnd met een nog preciezer faseverloop als doelstelling.

De vergulde schroefdoopaansluitingen zijn enkel uitgevoerd en geschikt voor banaanstekkers, blanke luidsprekerdraad (tot 8 mm²) of kabelvorken.

Age H. van der Woud argumenteert deze Reference variatie met een vergelijking naar de automobielwereld, waar een bepaald model ook naast de gewone 4-cilinder ook kan worden aangedreven met een prestigieuzere 6-cilinder of zelfs turbomotor. De klant beslist vrij hoe hoog hij wil klimmen op de hifi-ladder.

LUISTERERVARING

Gezien onze persoonlijke voorkeur voor zuilluidsprekers en het feit dat de DS14 AL NF al aan zijn 3e generatie toe is, besloten we deze Xanadu-telg als eerste aan de versterkerklemmen te leggen.

De opening wordt gemaakt door Anne-Sophie Mutter en de Wiener Philharmoniker onder leiding van James Levine, met Méditation van Jules Massenet (Carmen-Fantasie, DGG 4D). De Xanadu zuilen verspreiden een warm geluid, dat goed los komt van de kast. Het klinkt wat ingetogen, haast met ingehouden kracht, maar wel zeer volledig. Het beheerste, erg beschaafde klankbeeld doet ons denken dat er iemand met het vingertje voor de mond constant "sst" staat te manen... Het loopt allemaal zeer zachtjes en voorzichtig, om niemand te wekken of te bruuskeren. De viool van Mutter gaat heel bescheiden in het hoog, laat weg-dromen bij de open haard met en een goed glas wijn.

Een zwaai aan de volumeknop verandert niet veel aan deze eerste

De AW11 AL NF heeft geen moeite met symfonisch geweld (foto: Fotostudio Woning).

luisterindruk. De Xanadu DS14 AL NF is een niet opdringerige speaker, zodat er nog ruimte blijft voor andere dingen, de wijn bijvoorbeeld, je vrouw of vriendin.

Het volgende schijfje bevat het Concerto in C Major voor trompet en orkest van Michael Haydn (Denon C37-7544). Het klankbeeld is rustig, beleefd, uitermate netjes zonder overmatig enthousiasme. De klanken vloeien soepel en aangenaam onderhoudend in de kamer. De solotrompet klinkt ietwat omfloerst - ze schalt het niet uit - maar erg beschaafd en karaktervol. Het is aangenaam luisteren met deze Xanadu's die een zeer volledige indruk nalaten en niet vermoeiend werken. Het geluid zit niet bevangen in de kasten, maar staat mooi in de kamer.

Het Largo al factotum uit de Barbier van Siviglia wordt ons gebracht door Thomas Allen (Philips Digital Classics). We hoorden een mooie volle stemweergave met body; een mooi evenwicht tussen The Academy of Saint Martin in the Fields en Thomas Allen en een goede plaatsing van de vertolkers op de uitgetekende scène. Het evenwicht is erg overtuigend op laag volume, wat dit soort muziek ook erg genietbaar houdt in de late uurtjes en niet langer verplicht tot rode oortjes vanwege de koptelefoon.

Het opdraaien van de volumeknop heeft een beetje het effect van "op de staart trappen". Het blijft mooi, maar wint er nauwelijks bij.

Van Copland stopten we vervolgens Hoe-Down (Sony Music; Bose sampler) in de lade van de CD-speler. De zware partijen worden moeiteloos geslikt en blijven ook bij laag weergavevolume intact. Het geluid komt soepel en ongedwongen de kamer ingestroomd, warmhartig en met een overtuigend realisme.

Een stevig stuk country nu met Raisin' the Dickens door Ricky Skaggs. De DS14 AL NF kwijt zich prima van zijn taak. Soepele weergave met volledig detail voor de scène. Het knalt niet uit de speakers, maar men krijgt een realistische indruk. Het laag is knap stevig en clean.

Van Dianne Reeves brachten we begin dit jaar een nieuwe Blue Note opname mee uit de States. Let me love you wekt een jazzy-clubsfeertje; een aangenaam flatterend geluid om weg te zakken, een goede whisky te nippen en het licht uit te draaien... Dianne Reeves werd karaktervol afgebeeld, ondersteund door een levendige piano en een krachtige maar niet opdringerige onderbouw.

Een klassieker uit de demokast is zeker de CD Live at the Montreux Festival van Monty Alexander. We konden het niet laten - onze excuses daarvoor - maar de Xanadu's waren er beslist niet rouwig om. De piano hamert er verrassend krachtig op los, gesteund door ene zeer stevig fundament. Het klinkt soepel, gecontroleerd en gevoelsvol.

The Friendly Neighborhood Big Band (Audio Soundshow / Phono) levert geen enkel probleem op wanneer ze 'Don't be that way' van Goodman door de DS14 AL NF jagen. De weergave ademt, krijgt ruimte en sfeer. Het swingt soepel de kamer in met heldere blazers en een mooi afgerond fundament. Gewoon genieten!

Tot slot nog ene stuk elektronische sound: 'A major Technicality' van Clair Marlo (Sheffield Lab). Het hoog loopt mooi door en het laag is ronduit indrukwekkend zonder te overdrijven. Mooi evenwichtig en niet vermoeiend.

Benieuwd dus hoe de kleinere

Xanadu's het er van af brengen. De AW11 AL NF blijken vrij kort tegen elkaar te moeten staan - 2 à 2,5 m - om best te presteren. Met opnieuw Anne-Sophie Mutter als ouverture op het programma, hoorden we een heel ander geluid dan bij de zuilen. De viool klinkt nu minder warm en mist wat body. Het evenwicht tussen het solo-instrument en het orkest zit goed en het geluid komt mooi los van de kasten. Er is weinig volume nodig om een volledige klankindruk te ontlokken aan deze compacte Xanadu's.

Het Concerto in C Major voor trompet en orkest klinkt wat holler dan voorheen. De scène is meer achteruit gedrukt. De trompet staat gelukkig in mooi evenwicht met het orkest en de klanken komen soepel de kamer ingewaaid, zij het met iets minder detail dan bij de zuilen. Deze compact komt geenszins in verlegenheid met het grote symfonische orkest.

Wordt het volume opengedraaid, dan verandert alles drastisch. We horen meer présence, een vooruitgeschoven scène en meer realisme. Het "Largo al factotum" laat een zeer aanvaardbare Thomas Allen horen. De man mist wat body, maar klinkt zeker niet onthoofd. Met de volumeregelaar een tandje hoger staat hij er zelfs bijna helemaal. Het orkest klinkt evenwichtig en goed gecontroleerd.

Bij Copland ondervindt de AW11 AL NF niet de minste moeite met het symfonisch geweld. Het geluid komt soepel, vertoont heel wat breedte en diepte. De scène staat wel ver in de diepte uitgetekend. Met "Raisin' the Dickens" laten deze compacts een mooi vrij staand geluid horen, leuk om naar te luisteren en veel grootser dan verwacht. Ze blijken ook nog heel wat power te slikken.

Een streepje Dianne Reeves verrast met een knappe bas- en drumweergave. Alles komt goed gecontroleerd, soepel en krachtig. De zangeres laat een mooi stemgeluid horen, maar is "lichamelijk" nog niet helemaal van de partij. Ook bij laag volume staat het sfeertje nog helemaal overeind.

Monty Alexander laat de piano uit deze kleintjes knallen dat het een lieve lust is. De bas komt karaktervol steunen en over sfeer hebben we niet te klagen. De AW11 AL NF komen nooit in verlegenheid, kwijten zich soepel en goedmoedig van hun taak.

Het elektronisch geweld van Clair Marlo klinkt matter dan bij de zuilen. De kastjes werken zich uit de naad om het laag bij te houden, wat

niet echt lukt, maar hebben de verdienste niet te rotzooien: wat er is, is oké, de rest moet je maar elders zoeken of zelf bijfantaseren.

Zo komen uiteindelijk de AW11 Reference aan de luidsprekerdraden te hangen. De eerste tonen verraden al dat ze uit een ander vaatje tappen. Hier staat iets te gebeuren. De viool van Mutter klinkt weer warm en voller dan ooit. We horen een volledig instrument, inclusief instrumentenkast, tastbaar aanwezig. Het geluid is zeer aangenaam, vol en overtuigend, mooi onafhankelijk voor de kasten uitgetekend.

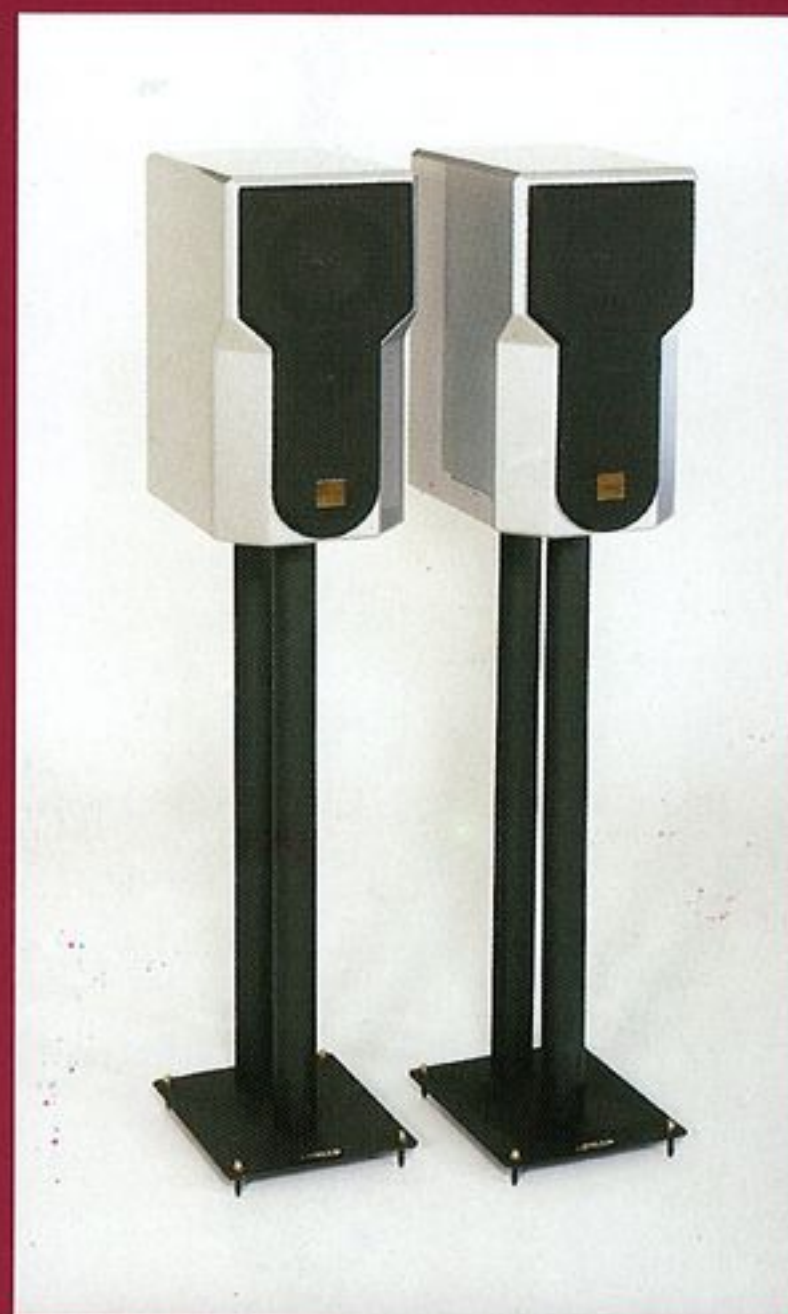
Haydn levert een drie-dimensionaal klankbeeld, verfijnd en helemaal losstaand van de kasten. We krijgen een soepele en luchtige weergave, boordevol realisme en overtuigingskracht - ook bij laag gedraaide volumeknop. Met het volume een paar streepjes hoger wordt het nog echter. De Reference ontpopt zich als grote luisterbox!

De Barbier van Siviglia staat er nu volledig, rondborstig en karaktervol met flink dragend stemgeluid. De klanken komen soepel, moeiteloos en gecontroleerd op ons toe. Ook het Copland-geweld brengt de Reference niet in verlegenheid. Het klankbeeld is fris en levendig. Ricky Skaggs laat sprankelende, meeslepde country horen, met een mooi afgerond en perfect gecontroleerd laag. Een eerlijk geluid met veel respect voor de muziek.

Dianne Reeves wordt door deze AW11 Reference levensecht groots uitgetekend. Hier wordt sfeer overgedragen. De piano van Monty Alexander staat er overtuigend, met alles erop en eraan: snaren, hamers en kast. Het laag gaat er machtig gecontroleerd tegenaan, we schuiven naar het puntje van onze zetel... Ook de Friendly Neighborhood Big Band kan ons enthousiasme voor deze Xanadu niet temperen. We horen een volledige, detailrijke sound, soepel en onderbouwd met een clean fundament.

CONCLUSIE

Het staat als een paal boven water dat Age H. van der Woud en Dick Slagman in hun opzet geslaagd zijn. Een eerste belangrijke kwaliteit is de onvoorwaardelijke neutraliteit voor alle muziekgenres die hier door het Xanadu trio geboden wordt. Opmerkelijk is dat heel wat

De AW11 Reference valt op door het bijzonder karaktervol getekende front (foto: Fotostudio Woning).

muziekstukken wel degelijk bij laag volume hun charmes bewaren.

De zuilen sluiten het best aan bij de initiële opzet van onze Nederlandse muziekvrienden. Met deze luidsprekers zal je niet per ongeluk je glas in stukken knijpen van pure emotie, maar geniet je wel dubbel van het drankje en de muzikale relaxatie die haast therapeutisch wordt.

De AW11 AL NF zouden we de sociale luidspreker durven noemen. Altijd eerlijk met de luisteraar, interessant geprijsd en vlot integreerbaar in de woonkamer.

De AW11 Reference tenslotte is voor ons de kampioen. Deze luidspreker heeft een bijzonder groot muzikaal potentieel; presteert als een grote. Hij verdient het om zeer aandachtig gehoord te worden. We hebben onszelf wel betrappt steeds luider te willen draaien vanwege het aanstekelijke geluid. Dus opletten met de burens (de onze praten al lang niet meer, dus dat scheelt).

Reken bij dit alles nog de prima verzorgde afwerking aan binnen- en buitenkant, dan staat het verdict vast: het Nederlandse Xanadu is klaar voor een internationale promotie!

Informatie:

Xanadu

Tel: 038-3324933

Fax: 038-3327147

Prijzen:

DS14 AL NF vanaf f 3495,-/set
AW11 AL NF vanaf f 2395,-/set

AW11 Reference vanaf f 4200,-/set
(hoogglans) leverbaar vanaf juli